

desigualtats socials, pobreses i alfabetitzacions permanents

Quaderns d'Educació Contínua

desigualtats socials, pobreses i alfabetitzacions permanents

Editors

Iolanda Corella Llopis
i pep aparicio guadas

Consell de direcció i coordinació

Tere Vila, Encarna Such Cardona, Juanma Sanchis Marqués, M. Nieves Roselló, María José Picher, Carlos Pallarés, Rosa Navarro, Pascual Múrcia Ortiz, Dolors Monferrer Ferrando, Rosa M. González Conca, Goio Fidel Sarmiento, Manuela Fuentes Martínez, Lorena Ordinaña Pérez, Marta Malet Carol, Mila Grau Alepuz, Loles Martínez Cebrián, María Gabarda Riofrío, Francisca Borox López, Isabel Aparicio Guadas

Consell de redacció i assessorament

Antonia de Vita (UNIVR), Dolors Vinyoles (Escola de la Dona-Diputació de Barcelona), Inma Vilatersana, Jordi Vallespir (UIB), Antoni Tort (UVIC), Joan M. Senent (UV), Francesca Salvà (UIB), Manuel Rodríguez (UV), José Ignacio Rivas (UMA), Piergiorgio Reggio (UNICATT), Cruz Prado (ULASALLE), Anna Maria Piussi (UNIVR), Agustí Pascual (UV), Isabel Redaño Francés

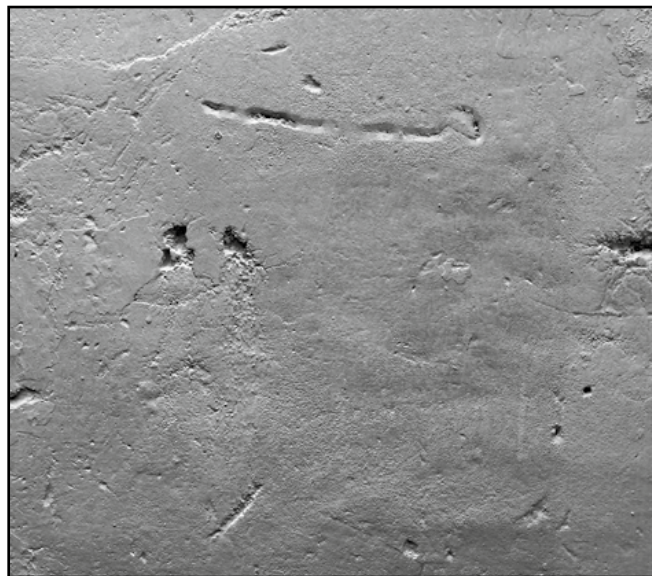
(IPF), Sebas Parra (UdG), Josep Mª Navarro i Cantero (LFCOOP), Peter Mayo (UM), Vicent Mas (UA), Ángel Marzo (UB), Manel Martí Puig (UJI), Fernando Marhuenda (UV), Fernando López Palma (UB), Licinio C. Lima (UMINHO), Colin Lankshear (JCU), Michele Knobel † (MSU), Francese Hernández Dobon (UV), Francisco Gutiérrez † (ULASALLE), Anna Gómez (UVIC), Paula Guimarães (UL), Rosa M. Falgás (ACEFIR), Pep Lluís Grau, Gloria Díaz (UB), Joan Colomer (UdG), José Clovis Azevedo (Centro Universitário Metodista IPA), Rafa Castelló (UV), Isabel Carrillo (UVIC), Marián Aleson Carbonell (UA), Xavier Besalú (UdG), Antonio Benedito (UV), José Beltrán Llavador (UV), Clara Arbiol González (UV), Vicent Aparicio (UV), Marina Aparicio Barberán (IPF), Consol Aguilar (UJI), David Abril (UIB), Loris Viviani (IPF), Mariola Aparicio Cortés (EOI Xàtiva), Mercè Morey (UIB), Diego Morollón (IPF), José R. Belda Medina (UA).

Correcció i traducció
Joaquín Martínez Ortiz

Disseny i maquetació
gap

Quaderns d'Educació Contínua 47

Estiu 2022 • 18 €

Quaderns d'Educació Contínua. Nova etapa
Redacció, secretaria i administració:
C/. Sant Agustí, 7 • 46800 Xàtiva
tarepa.pv@gmail.com

ISSN: 1575-9016
ISSN: 2605-1796 (digital)
Dipòsit legal: V-5125-2000

Revista indexada en GeoDatos: Indexador de Geografia e Ciências Sociais
<http://www.dge.uem.br>

(Quaderns d'Educació Contínua
no es fa responsable de les opinions
dels col·laboradors de la revista.)

Títol: monochrome (blanc)

Autor: GAP

Tècnica: fotografia digital

Dimensions: 210x210 mm

Any: 2022

IPF: Institut Paulo Freire • UV: Universitat de València • UdG: Universitat de Girona • UVIC: Universitat de Vic • UJI: Universitat Jaume I de Castelló • UA: Universitat d'Alacant • ACEFIR: Associació Catalana per l'Educació, la Formació i la Recerca/Associació Europea d'Educació d'Adults • UB: Universitat de Barcelona • FDC: Desenvolupament Comunitari • UIB: Universitat de les Illes Balears • UM: Universitat de Malta • UMINHO: Universitat del Minyo • UNIVR: Universitat de Verona • ULASALLE: Universidad de La Salle • UNICATT: Universitat Catòlica de Milà • UMA: Universitat de Màlaga • UL: Universitat de Lisboa • JCU: James Cook University • MSU: Montclair State University • LFCOOP: La Fàbrica Cooperativa

carpeta

Mercats educatius i desigualtats a l'estat espanyol: estat de la qüestió i futures línies de recerca

Marcel Pagès, Lluís Parcerisa, Andreu Termes • 5

Els avanços de les dones de l'ètnia Khmer Krom a través dels estudis superiors i de l'aprenentatge al llarg de la vida

Julia Haba Osca • 22

Diners i persones pobres

Josefa Fombuena-Valero • 32

Desigualtats socials, pobreses i alfabetitzacions permanents

Piergiorgio Reggio • 41

contínua

Freire i Simondon, l'inèdit viable. Alfabetitzar en la manera d'existència dels objectes tècnics

Ana Ma. Valle, Marco A. Jiménez • 51

persones, territoris i experiències

El barri de la Coma. Educació de Persones Adultes

Carolina Zamora Real, Pascual Murcia Ortiz i Dolors Monferrer Ferrando • 67

Reflexions i indagacions sobre el voluntariat, l'alfabetització i alguna cosa més que rebost

Agustí Pascual Cabo • 81

El model de les Escoles de Segona Oportunitat enfront de l'abandonament educatiu. Itineraris per a la revinculació educativa i la inserció laboral

Ignacio Martínez Morales, Daniel Gabaldón Estevan y Juan García-Rubio • 95

Els desafiaments de l'educació al Brasil, enfront de les desigualtats socials, pobresa i falta d'inversió

Mariângela Bairros i Patrícia Marchand • 107

Famílies digitals al CEPA: competència digital i ciutadana en clau europea

Magdalena Balle Garcia • 116

investigació

Pobresa: conceptes i indicadors. El cas valencià

Rafael Castelló-Cogollos • 123

arxiu

dialògica

Joan Fuster i la didàctica de la llengua

Margarida Castellano Sanz • 145

llibres

Escuelas y pobreza: entre el desasosiego y la obstinación

Patricia Redondo y Antonio Guerrero Serón • 148

fotografia • 152

Com participar

Quaderns d'Educació Contínua?

Les pàgines de la nostra revista estan obertes a tot tipus de col·laboracions relacionades amb l'Educació i la Formació de les Persones Adultes. El nostre interès és oferir la publicació a tots aquells que desitgen col·laborar en ella exposant els seus coneixements, les seues reflexions i experiències analitzades. Així com també a les persones i institucions que desitgen difondre a través dels Quaderns d'Educació Contínua les seues iniciatives i activitats dins d'aquest àmbit.

Les col·laboracions han de requerir les següents condicions bàsiques:

- L'extensió dels treballs serà de 10 pàgines en format DIN A-4, a doble espai, amb un títol que sintetitze el seu contingut. És convenient d'intercalar apartats que divideixquen i ordenen les diferents parts de l'exposició.
- S'enviarà dues còpies del treball acompanyades d'una versió d'aquest en suport informàtic, preferentment en Winword. S'aconsella, si el tema ho permet, incloure gràfics, quadres sinòptics, etc., que il·lustren i completen el contingut del text.
- Com és natural la revista podrà realitzar una «correcció d'estil» sobre el text original, que en cap dels casos alterarà els conceptes ni l'enfocament adoptats per l'autor.
- Notícies i dades per a ser incloses en les pàgines informatives de la revista, sobre congressos, jornades, convenis, acords, programes, plans, iniciatives, projectes; cursos, conferències, debats, premis i concursos; publicacions de llibres, revistes, manuals, etc.
- Ha d'incloure sempre la font responsable i les notes de referència on el lector pugui requerir major informació.

Els desafiaments de l'educació al Brasil, enfrent de les desigualtats socials, pobresa i falta d'inversió

Mariângela Bairros¹ i Patrícia Marchand², UFRGS/FACED

Traducció: Rosa Navarro Piquer i Juanma Sanchis

Introducció

Vivim al Brasil, en el període recent comprés entre 2016 i 2022, un vertader retrocés al país i en l'Educació Pública respecte a les inversions en educació i polítiques públiques educacionals. Es tracta d'un desmuntatge del país i de l'educació i apunta a un projecte neoliberal i neoconservador, amb traços feixistes.

En l'actualitat els drets i principis garantits per la Constitució Federal de 1988 i en la Llei de Directrius i Bases de l'Educació Nacional es troben amenaçats. Existeix la nítida intencionalitat d'invalidar aspectes consolidats de la legislació, cosa que causa inseguretat en educadors i educadores. També, dificulta la construcció d'estratègies consistents que puguen ser universalitzades en escoles de tot el país, col·locant i ampliant la democratització de l'accés, de la permanència i del succés escolar.

Entenem que l'educació és un dels camins perquè s'establisca una societat més igualitària, és anhel un país on tots els ciutadans tinguin accés a l'educació bàsica (educació infantil, ensenyament primari i ensenyament secundari) de qualitat, però també als seus drets bàsics, com la salut, l'alimentació i l'habitatge. Busquem una societat en què, de fet, l'escola tinga les condicions d'assumir el seu paper social de contribuir amb una societat democràtica i igualitària per a tots.

Encara, el quadre que trobem hui al Brasil, en ple segle XXI, és de profundes desigualtats socials amb un abisme entre aquells que tenen molt i els milions de desesperançats fruit d'un procés de quatre anys sense inversions, amb creixement de la línia de la pobresa, resultat dels actuals índexs de desocupació. Conforme l'IBGE —Institut Brasiler de Geografia i Estadística— hui al Brasil són 12 milions d'aturats, sent el pitjor índex el dels descoratjats, 4,8 milions. Descoratjats són persones a les quals els agradaria treballar, però que van desistir de buscar ocupació per creure que no n'aconseguirien. Segons l'IBGE aquesta és una fase dels índexs de desocupació.

La pandèmia va agreujar encara més aquest quadre. Hui al Brasil segons l'enquesta de Datafolha³ realitzada el març de 2022, la inseguretat alimentària és més aguda per als pobres, perquè d'entre els que reben fins a dos salaris mínims, 2.424 reals (500 dòlars aproximadament) com a renda familiar mensual, d'aquests, 35%

¹ Doctora en Educació, professora de la Facultat d'Educació de la UFRGS—Universidade Federal do Rio Grande do Sul—Brasil. Coordinadora del GEPPM— Grup d'Estudis de Polítiques Públiques per a l'Ensenyament Mitjà.

² Doctora en Educació, professora de la Facultat d'Educació de la UFRGS—Universidade Federal do Rio Grande do Sul—Brasil. Coordinadora del GEPPM— Grup d'Estudis de Polítiques Públiques per a l'Ensenyament Mitjà.

³ Datafolha és un institut d'investigacions del Grup Folha, empreses associades del qual el diari Folha de São Paulo forma part.

van afirmar que el menjar disponible a casa és insuficient. La regió nord-est del país és assenyalada com la regió en la qual el 32% va afirmar que en els últims mesos no van tindre menjar suficient per a alimentar les seues famílies. Cap societat desigual aconseguirà avançar amb la garantia dels drets bàsics als ciutadans de manera igualitària i amb qualitat sense invertir en les necessitats bàsiques, fonamentals per a la supervivència per a poder pensar en educació. Actualment, segons mostren les dades de PNAD Contínua —Investigació Nacional per Mostra de Domicilis Contínua— de 2019 a 2021, va haver-hi un augment d'un 66,3% en el nombre de xiquets de 6 i 7 anys que no saben llegir i escriure, agreujat ara, per la pandèmia de la COVID-19. Educació i assistència a les necessitats bàsiques, en qualsevol país, caminen juntes.

Tenim un ensenyament fonamental universalitzat, amb pràcticament un 97% d'assistència als xiquets/es en edat dels 6 als 14 anys; no obstant això, existeix una precarietat molt gran en polítiques públiques per a un ensenyament fonamental que atenga els xiquets/es de classes de menor poder adquisitiu i que precisen, sí, estar en torn integral. L'educació de torn integral necessitaria ser establida com a política pública per a l'ensenyament fonamental.

Està en curs en aquest moment al Brasil la reforma de l'ensenyament secundari, última etapa de l'educació bàsica, moment de preparació per al món del treball i/o ensenyament superior. Aquesta reforma va ocórrer després del colp de 2016 i va provocar una inversió de les demandes reals, d'aquesta que és l'última etapa de l'educació bàsica. La realitat és que al Brasil la gent jove que està en l'ensenyament secundari necessita treballar.

Tenim al nostre país hui 12 milions d'aturats. Els joves que freqüenten les escoles d'educació bàsica, en la seua majoria, són responsables d'ajudar en el manteniment de les seues famílies que posseeixen un conjunt de dificultats econòmiques. El que hauria d'haver sigut objecte de debat és la realitat del Brasil, no una reforma que aprofundisca les desigualtats entre pobres i rics. Aquesta realitat té els seus impactes negatius en l'educació.

L'educació expressada a través de les dades

I el resultat d'aquesta realitat és l'evasió -quan els alumnes abandonen l'escola-, un altre problema central en l'educació permanent. L'educació pública al Brasil necessita inversions, urgeix incentivar i recuperar el protagonisme juvenil amb l'elaboració de polítiques bolcades cap a la joventut.

La falta d'implicació amb la joventut és ultratjant. Aquesta reforma que està en curs és privativa i capitalista i va començar després del colp que va retirar del poder a una presidenta electa democràticament i sense cap acusació concreta l'any 2016. En un discurs el Ministeri d'Educació afirma que la reforma és per a organitzar l'ensenyament secundari que atén els joves de quinze anys d'ara en avant. El que no és diu

és que aquesta reforma en una etapa de formació d'adolescents i joves proposa tornar-los empresaris de si mateixos. Col·loca sota les seues responsabilitats el seu futur, la seua formació i afirmen que depén d'ells. Eliminen el sentit de col·lectivitat, de comunitat, no respecten la cultura popular. En la realitat necessitaríem enfrontar les dificultats col·locades històricament i diagnosticades a través d'investigacions i dades disponibles en els governs entre 2002 i 2015, a la reforma proposada a través d'una Mesura provisional —que ja naix amb força de llei—, sense escoltar alumnes, professors d'educació bàsica, professors i investigadors de les universitats. Va dur a terme una reducció del currículum, va minimitzar l'oferta educacional, portant cap a dins de les escoles públiques, instituts i fundacions privades l'inici d'una era de l'emprenedoria, és a dir, cada alumne serà empresari de si mateix. Freire (2021) ja cridava l'atenció sobre els riscos de menysprear la formació dels educands.

És per això que transformar l'experiència educativa en pur entrenament tècnic és menysprear el que hi ha de fonamentalment humà en l'exercici educatiu: el seu caràcter formador. Si es respecta la naturalesa de l'ésser humà, l'ensenyament dels continguts no es pot donar alié a la formació moral dels educands. Educar és substantivament formar. Divinitzar o demonitzar la tecnologia o la ciència és una forma altament negativa i perillosa de pensar equivocadament. De testimoniar davant els estudiants, a vegades amb aires de qui posseeix la veritat, un rotund desencert. Pensar encertadament, per contra, exigeix profunditat i no superficialitat en la comprensió i en la interpretació dels fets. (FREIRE, 2021, p. 32).

Concordem amb Freire sobre la predisposició als canvis, a la construcció del coneixement, a partir d'allò que va ser històricament sistematitzat per la humanitat; és un procés profund, ampli, cultural i històric.

Una altra greu situació, la de l'abandonament, ferida oberta des de l'ensenyament fonamental en l'educació pública al nostre país. El fet de tindre un gran abandonament en l'ensenyament secundari diu molt de l'organització de l'ensenyament fonamental, dels desafiaments d'aquesta etapa també.

Entre xiquets i joves de 6 a 14 anys, conforme el PNAD (Investigació Nacional per Mostra de Domicilis Contínua), en el segon trimestre de 2021, va haver-hi un augment d'un 171,1% d'aquells que estaven fora de les escoles, en comparació amb el mateix període de 2019. Això significa que 244 mil xiquets i joves en aquest grup d'edat no estaven matriculats. Va haver-hi també un augment significatiu del nombre de xiquets que, en edat d'estar en l'ensenyament fonamental (6 a 14 anys), estaven encara en l'educació infantil (702,7 mil en 2021, davant de 396,8 mil en 2019). Amb l'augment del número d'aquells fora de l'escola o freqüentant l'educació infantil, el percen-

tatge de xiquets i joves de 6 a 14 anys matriculats en l'ensenyament fonamental (o en l'ensenyament secundari, en el cas d'aquells que ja van concloure el 9é any de l'ensenyament fonamental) va arribar a un 96,2%, el menor valor des de 2012. En 2019 aquesta taxa era d'un 98%. (PNAD, segon trimestre de 2021).

En 2009 va ser aprovada al Brasil Esmena Constitucional 59 que va fer obligatori l'ensenyament dels 4 als 17 anys; no obstant això, el distanciament entre edat i escolaritat s'inicia des de l'ensenyament fonamental i l'endarreriment segueix endavant, considerant l'edat en què el jove hauria d'estar si no haguera parat per a treballar. Quan el jove s'aparta dels estudis, això té un impacte i endarrerix la seua continuïtat dels estudis; però no és només això, pot condemnar-lo a eixir de l'escola per sempre. La continuïtat dels estudis en l'ensenyament superior és una altra barrera, encara tenim més del 80% de les places de l'ensenyament superior concentrades en la iniciativa privada. Què està en joc per a la millora de l'ensenyament al Brasil? Inversió en l'educació pública. Salaris dignes i formació continuada per als professors. Pensar en una escola que contemple una formació realment integral amb classes de música, teatre, dansa, cinema, a més de les de portugués i matemàtiques. La formació general consistent, integral, contempla, a més de les humanístiques, les ciències en el seu conjunt: física, química, biologia, dins dels principis de la ciència, així com, treball, tecnologia i cultura.

El Dret a l'educació enfront de les desigualtats

La defensa de l'escola pública exigeix implementar un conjunt de polítiques que garantisquen un avanç en el camp educacional. Segons Rawls (2008) per a tindre una societat justa una de les qüestions és pensar en com distribuir béns i drets.

Les oportunitats d'adquirir cultura i qualificacions no han de dependre de la classe social i, per tant, el sistema educacional, siga públic o privat ha de destinar-se a demolir les barreres entre les classes (Rawls, 2008, p. 88).

En una societat justa els drets assegurats per la justícia, per les lleis, no estan subjectes a la negociació política o al càlcul d'interessos d'alguns grups socials.

Les regles per a l'accés a l'educació es troben garantides per la legislació; no obstant això, les desigualtats econòmiques han produït profundes ruptures en la consolidació d'aquests drets. Falten accions concretes per a garantir que el punt de partida de tots siga, com a mínim, anivellat amb el reconeixement d'aquestes diferències d'oportunitats per a tots els joves.

El dret a l'educació tal com està establert hui en l'ordenament legal brasiler, Constitució Federal de 1988, i la Llei de Directrius i Bases de l'Educa-

ció Nacional (LDBEN) (Llei 9394, de 1996), entre altres instruments legals, anhela garantir que totes i tots tinguin accés a l'educació bàsica de manera igualitària i amb equitat, és a dir, condicions adequades d'accés, permanència i conclusió de l'educació bàsica de manera que el dret a l'educació es pugui exercir i amb això reduir les desigualtats socials, donant l'oportunitat a l'exercici ple de la ciutadania.

El dret a l'educació és primordial per a garantir que tots els ciutadans participen de tots els ambients socials i polítics d'un país, perquè possibilita el creixement social i intel·lectual, entre altres factors. La majoria de les Constitucions dels països contemporanis declaren i reconeixen en els seus textos el dret a l'educació. [...], les constitucions brasileres sempre han afirmat el dret a l'educació, a vegades de forma més feble i altres de forma més forta. (MARCHAND, 2006, p.31)

Actualment tenim garantit en la nostra Constitució Federal que l'educació és un dret de tota la ciutadania, conforme l'article 205.

L'educació, dret de tots i deure de l'Estat i de la família, serà promoguda i incentivada amb la col·laboració de la societat, apuntant al ple desenvolupament de la persona, la seua preparació per a l'exercici de la ciutadania i qualificar-la per al treball. (CONSTITUCIÓ FEDERAL DEL BRASIL, 1988)

En la LDBEN de 1996, en el seu article 3r estan establits els principis de l'educació escolar al Brasil. Dins dels 14 principis establits, la igualtat de condicions per a l'accés i permanència a l'escola, la garantia de l'estàndard de qualitat està present. Principis aquests que entenem que són fonamentals per a la garantia d'una educació que busque disminuir les desigualtats socials. És important destacar que no n'hi ha prou amb tindre el dret a l'educació garantit en l'ordenament legal, són necessàries polítiques públiques que de fet garantisquen l'exercici d'aquests drets, accions governamentals que possibiliten una educació propulsora d'una societat igualitària. Per tal que això ocorregui, no existeix una altra manera de fer-ho que amb inversió financera i tècnica que possibiliten accions bolcades per a la valorització dels professionals de l'educació, recursos pedagògics adequats, millora en la infraestructura de les escoles. Com diu Bobbio (1992), el gran problema en l'actualitat no és declarar els drets de l'home, perquè està fet en la Constitució Federal, sinó, sí, protegir-los.

Perquè un dret social siga protegit, assegurat, moltes accions han de ser realitzades i sabem les dificultats ocorregudes al Brasil perquè els drets socials siguen veritablement assegurats i garantits. Així, al nostre país, perquè el dret a l'educació siga protegit, assegurat, alguns factors rellevants s'han de tindre en consideració, com les condicions de finançament, les condicions d'oferta de l'educació, les definicions de competències per a l'oferta d'aques-

ta etapa de l'educació, la gratuïtat i l'obligatorietat de l'ensenyament secundari. (MARCHAND, 2006, p.34)

D'aquesta manera, es fa cada vegada més necessari, accions que facen viable el dret a l'educació per a tota la ciutadania. L'obligatorietat escolar i la gratuïtat de l'educació en institucions públiques d'ensenyament signifiquen un gran avanç cap al dret i la qualitat de l'educació.

La desigualtat educacional al Brasil posseeix indicadors vinculats a qüestions socioeconòmiques molt latents com color/raça, gènere, territori i classe. Molts dels que aconsegueixen superar les barreres de l'accés a l'educació acaben patint amb la reprovació que comporta a la distorsió edat-any escolar i com a conseqüència a l'evasió i a l'abandonament a l'escola.

En el context de pandèmia de la Covid-19, aquestes desigualtats es van fer molt més evidents. Temes relacionats amb les diferències de condicions d'infraestructura a les escoles, d'accés a recursos pedagògics, de condicions de treball dels professionals de l'educació, d'inversió pública en l'educació bàsica, d'accés als recursos tecnològics es van tornar latents.

Consideracions finals

Aquest text s'ha escrit en un moment crucial de la història brasilera, en un país marcat per l'agreuament d'una crisi econòmica, social, política, però no sols això, s'agreuja també, per una crisi civilitzatòria. El Brasil de l'any 2022, viu una crisi civilitzatòria!

Enfront dels números ací presentats, rescatem en aquestes consideracions finals l'obra d'Elias (1993). L'autor presenta la tesi que la condició humana és una lenta i prolongada construcció de l'home mateix. La crisi civilitzatòria viscuda al Brasil es refereix a totes les pèrdues que vam tindre des del colp de 2016, en el qual vam perdre també, bona part de la humanitat; vivim un retrocés.

I quan parlem de crisi civilitzatòria estem parlant que, igual que en els períodes més ombrívols de la dictadura militar, amb tortura, mort, privació de la llibertat, de democràcia, així mateix, alguns valors van ser preservats. Valors com l'ètica, respecte al proïsme i un cert sentit de solidaritat. En l'actualitat, tots aquests valors s'han perdut. El Brasil actual, present, mostra una crisi que ataca la democràcia, el coneixement històricament construït per la humanitat nega la ciència, estudis, investigacions. Es materialitza, entre altres exemples, en la retallada de 600 milions que s'haurien d'haver invertit en el progrés de la ciència, l'any 2020.

Perquè aquest escenari pugui ser alterat, accions enfocades a la realització efectiva de la democràcia, finançament de l'educació pública i polítiques inclusives passen a ser fonamentals. Aquest escenari no serà alterat amb polítiques limitadores de re-

cursos per a educació, com l'Esmena Constitucional 95/2016 que estableix el règim, denominat "Sostre de Despeses" i que, a més, va congelar inversions en àrees prioritàries com educació i salut durant vint anys. Aquesta Política està tornant pràcticament inviable aconseguir les metes establides en el Pla Nacional d'Educació de Directrius (2014-2024) que estableix directrius, metes i estratègies per a la política educativa. Necessitem urgentment que polítiques públiques de protecció integral als xiquets i als adolescents siguin implantades i ampliades.

El que està en joc al Brasil actual és que necessitem enfrontar i bregar amb les injustícies vigents, els principis i la concepció de justícia social de les quals són necessaris per a minimitzar les profundes desigualtats; els principis són importants, però són a penes una part. Segons Rawls (2008), per a tindre una societat justa cal distribuir béns i drets, considerant el principi de la diferència.

El Brasil del moment —en escriure aquest text—, necessita un nou contracte social en el qual tots tinguen els mateixos drets civils, polítics; però no sols això, un lloc on tots tinguen les mateixes oportunitats de desenvolupar-se. És injust anivellar a tots amb una mesura que dona l'oportunitat d'avançar a qui ja posseeix condicions per a fer-ho; no prenent en consideració que existeix un contingent de la població que no està en igual posició per a avançar. El principi de justícia de Rawls (2008), afirma que tots han de tindre igualtat d'oportunitats, tots han de tindre els mateixos drets.

Resistir al Brasil actual és fonamental! Resistir i tindre les esperances que aquest país torne a tindre desenvolupament amb justícia social, prioritàriament.

Referències Bibliogràfiques

- BRASIL. Constitució (1988). Constitució de la República Federativa de Brasil de 1988. Brasília, DF: Presidència de la República, 2016. Disponible en: <http://www.planalto.gov.br/ccivil_03/constituicao/constituicao.htm>. Accés: 13 de maig. 2021.
- BRASIL. Constitució (1996). Ley N° 9394 de 20 de diciembre de 1996. Estableix les línies i bases de l'educació nacional. Brasil, Disponible en: <http://www.planalto.gov.br/ccivil_03/leis/19394.htm>. Accés: 09 Feb. 2021.
- BOBBIO, Norberto, 1992. A Era dos Direitos, Rio de Janeiro: Campus.
- ELIAS, Norbert. 1993. O processo Civilizador 2v. Rio de Janeiro: Jorge Zahar.
- FREIRE, Paulo, 2021. Pedagogia da Autonomia: Saberes necessários à prática educativa. 1. ed. Rio de Janeiro: Paz e Terra.
- MARCHAND, Patrícia. 2006. A afirmação do direito ao ensino médio no ordenamento constitucional-legal brasileiro: uma construção histórica. 2006. 232 f. Defesa de tesis (Maestría en Educação) – Programa de Pós-Graduação em Educação, Faculdade de Educação, Universidade Federal do Rio Grande do

Sul, Porto Alegre. Disponible en: <https://lume.ufrgs.br/bitstream/handle/10183/7494/000546237.pdf?sequence=1&isAllowed=y>. Accés: 04 abr. 2022.

INEP/MEC. Resumen técnico censo escolar de la educación básica 2021 (versión preliminar). Brasília: Inep/MEC, 2022. Disponible en: https://download.inep.gov.br/publicacoes/institucionais/estatisticas_e_indicadores/resumo_tecnico_censo_escolar_2021.pdf. Accés: 04 abr. 2022.

RAWLS, John, 2008. Uma Teoria da Justiça. 3ª ed. São Paulo: Martins Fontes.

<https://legislacao.presidencia.gov.br/atos/?tipo=CON&numero=&ano=1988&ato=b79QTWE1EeFpWTb1a> www.inep.gov.br www.ibge.gov.br <https://www.ibge.gov.br/estatisticas/sociais/trabalho/9171-pesquisa-nacional-por-amostra-de-domicilios-continua-mensal.html?=&t=quadro-sintetico>. Accés: 01 d'abril de 2022.

TAREPA - PV
Taller per a l'Acció Renovadora
de l'Educació Permanent d'Adults

L'ULLAL Edicions

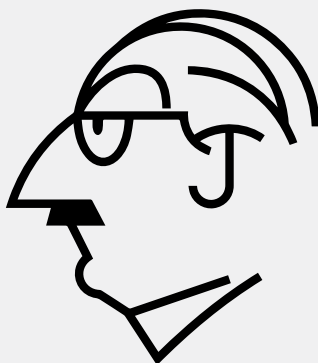
Autor de la il·lustració: Valentín Iglesias

18 i 19 de juliol de 2022 · Xàtiva
CPFFPA Francesc Bosch i Morata

desigualtats socials, pobreses i alfabetitzacions permanents

*Tornaria
a fer el que he fet,
a dir el que he dit.
Ara, amb l'experiència
de l'edat, ho tornaria a fer
i a dir amb més coneixement
de causa, amb més habilitat,
amb més obsessió... i amb
més raó i amb més raons.*

CENT de FUSTER

